

Список использованных источников

1. Банковский менеджмент / Е.Ф. Жуков и др. – М. : Юнити-Дана, 2014. – 320 с.
2. Лаврушин, О.И. Банковское дело. Учебник. – М. : КНОРУС, 2008. – 768 с.
3. Волошин, И.В. Оценка банковских рисков: новые подходы [Текст]: учебное пособие / И.В. Волошин. – К. : Эльга, Ника-Центр, 2011. – 213с.
4. Баранов, П. Принципы формирования методики оценки кредитования заёмщика / Аудитор. – 2013. – № 9. – 48 с.
5. Ковалев, П.П. Сценарный анализ, методологические аспекты // Финансы и кредит, 2009. – №44. – С. 11–14.

Спицька А.В., студентка гр. МФКн-161
Науковий керівник – Рогова О.В., к.е.н., доцент
Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів, Україна)

СТАН ТА МОЖЛИВОСТІ ПОКРАЩЕННЯ КАПІТАЛІЗАЦІЇ БАНКІВ В УКРАЇНІ

Протягом 2014-2016 років банківська система України потерпала від кризи, що призвела до низки суспільних втрат. Серед причин, що похитнули стабільність та надійність банківського сектору, можна назвати проблему недостатньої капіталізації, яка супроводжує діяльність вітчизняних банків з перших етапів їх функціонування і пояснює їхню низьку конкурентоспроможність на світовому ринку.

Достатність власного капіталу банків є не лише підтвердженням їх надійності та фінансової стійкості, а й слугує основою для подальшого економічного зростання та стимулює ефективний розвиток фінансової системи загалом.

У науковій літературі проблеми підвищення рівня капіталізації та оптимізації банківського капіталу досліджувалися в працях багатьох вітчизняних та закордонних науковців, серед яких М. Д. Алексеєнко, А. Бегер, З. М. Васильченко, А. П. Вожжов, О. В. Дзюблюк, І. Б. Івасів, К.О. Кіреєва, О. І. Лаврушин, Л. Мауер, В. І. Міщенко, А. М. Мороз, П. Роуз, С. М. Савлук, Дж. Ф. Сінкі, К. Ф. Черкашина та інші. Однак у сучасних умовах реформування банківського сектору проблема капіталізації набуває особливої актуальності і потребує подальших досліджень.

Отже, з метою припинення банківської кризи та запобігання її негативному впливу, НБУ, реалізуючи свою головну функцію по забезпеченню стабільності фінансової системи, був вимушений докласти максимум зусиль. Одним із заходів Центрального банку щодо забезпечення стабільної діяльності банківської системи стала тверда вимога докапіталізації. НБУ встановив мінімальний розмір статутного капіталу для новостворених банків на рівні 500 млн. грн., що перевищувало встановлені на той час вимоги в п'ять разів. Банки, що отримали банківську ліцензію до 11 липня 2014 року, зобов'язані привести розмір статутного та регулятивного капіталу до вказаного значення за встановленим графіком [3].

У 2016 році Постановою Правління НБУ № 58 було внесено зміни до графіка, якими передбачалася необхідність приведення статутного капіталу банків до розміру 300 мільйонів гривень вже до 11 січня 2017 року. Разом з іншими діями НБУ, спрямованими на «очищення» банківського сектору, це дозволило вивести з ринку значну частину банківських установ з поганим управлінням або шахрайськими діями менеджерів та власників, у яких відсутні легальні доходи для підтримки власних банків.

Однак у зв'язку з неспроможністю банківських установ виконати завищені вимоги регулятора, після проведення дискусій з учасниками ринку НБУ доводилося ще кілька разів переглядати графік поетапного збільшення мінімального розміру статутного та регулятивного капіталу банків, зокрема шляхом внесення змін Постановами № 242 від 07.04.2016 та № 136 від 21.12.2017, що передбачали відстрочення вимог до нарощення капіталу.

Як показують розрахунки та статистичні дані, не всім банкам вдасться привести у відповідність обсяг капіталу у зазначений законодавством термін.

Від початку банківської кризи в Україні кількість банків, які мають банківську ліцензію, скоротилася вдвічі (162 банки на кінець 2014 року та 84 банки станом на I квартал 2018 року мають ліцензію). Кількість діючих банків становить на сьогодні 82. З них 31, або 37,8% банківських установ, більше половини з яких – банки іноземних банківських груп, вже сформували статутний капітал у розмірі 500 млн. грн. Ще 15,9% банків мають на сьогодні фактично сплачений зареєстрований статутний капітал у розмірі від 300 до 500 млн. грн. (рисунок 1). Решта банків, а це 46,3% від загальної їх кількості, муситимуть знайти джерела для поповнення статутного капіталу до 11 липня 2020 року, щоб мати право залишитися працювати на банківському ринку, оскільки за обсягом він не перевищує 300 млн. грн..

Частина банків, статутний капітал яких на сьогодні не перевищує 300 млн. грн., представлена установами, що належать до іноземних банківських груп. За потреби вони зможуть залучити додаткові ресурси від материнських компаній з-за кордону. Один з банків – ПАТ «Розрахунковий центр» – це банк з державною часткою в капіталі. За своєю сутністю він не є класичною банківською установою, оскільки виключною його компетенцією є проведення грошових розрахунків за купівлю-продаж цінних паперів та

інших фінансових інструментів. Держава може надати йому особливий статус та позбавити від вимог докапіталізації або поповнити статутний капітал банку шляхом залучення бюджетних коштів.

Близько 40% банківського сектору України представлено невеликими банками з приватним капіталом. Ці банки мають діючу і прибуткову бізнес-модель, яка у більшості випадків не орієнтована на залучення значних обсягів депозитів від населення, надаючи перевагу обслуговуванню малого та середнього бізнесу. У той час, як група приватних малих банків демонструє кращі показники ліквідності капіталу, ефективність у роботі, меншу частку проблемних кредитів, ніж група великих банків, та не потребує докапіталізації з точки зору якості активів, фінансовим установам, що представляють дану групу, загрожує ліквідація у зв'язку невиконанням вимоги щодо збільшення статутного капіталу.

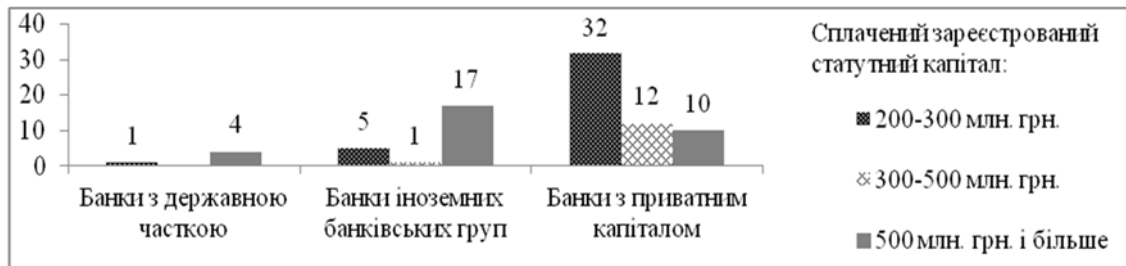

Рис. 1. Розподіл кількості комерційних банків за обсягом фактично сплаченого зареєстрованого статутного капіталу

Джерело: розраховано автором на основі [2]

Проблема капіталізації лежить не лише у кількісній, а й у якісній площині. Адже не розмір статутного капіталу, а наявність резервів та покриття кредитів, належний рівень співвідношення регулятивного капіталу та зважених до ризику активів, додержання показників ліквідності, контроль ризиків та додержання інших економічних нормативів діяльності забезпечують стабільну та ефективну роботу банків і виконання ними зобов'язань перед кредиторами [1].

Наразі НАБУ розробила законопроект, який передбачає внесення змін до Закону України «Про банки і банківську діяльність» стосовно послаблення вимог НБУ до розміру статутного капіталу банку, встановивши його на рівні 200 млн. грн.. Натомість вимоги до розміру регулятивного капіталу залишаться незмінними – банкам доведеться наростити його до розміру 500 млн. грн. до 2024 року.

З іншого боку, брак капіталу обмежує можливості розширення діяльності та здійснення інвестицій у впровадження нових технологій, забезпечення боротьби з кіберзлочинністю, покращення рівня сервісного обслуговування та розвитку банківської мережі. У будь-якому разі банківський бізнес вимагає значного капіталу, і нарощення капіталізації є необхідною складовою для розвитку та вдосконалення банківської системи України.

Для вирішення проблеми капіталізації банкам слід обрати один із можливих шляхів: нарощення обсягу регулятивного капіталу, зокрема, статутного, що особливо актуально для малих банків, чи зниження ризику своєї діяльності, характерного для великих банків. Найбільш ефективним буде застосування запропонованих заходів у комплексі. Серед можливих шляхів нарощення капіталізації виокремимо ті, які є найбільш доцільними та прийнятними в умовах вітчизняної економіки.

1. Збільшення основного капіталу шляхом поповнення статутного капіталу власниками або пошуку нових акціонерів, в тому закордонних, залучення міжнародних фінансових організацій. При цьому рекомендовано, щоб доля іноземного капіталу у банківській системі не перевищувала 50%. Збільшення капіталу за рахунок прибутку. Слід відмітити, що НБУ значно спростив процедуру докапіталізації.

2. Збільшення додаткового капіталу, зокрема за рахунок субординованого боргу.

3. Концентрація банківського капіталу у формі злиття чи об'єднання банків. Термін проведення даної процедури скоротився до близько трьох місяців з 1,5 року. На сьогодні це найперспективніший напрям для малих банків, що сприятиме підвищенню якості корпоративного управління та появі нових бізнес-моделей.

4. Вирішення питання проблемних кредитів та відновлення кредитування. Даний напрям залежить не стільки індивідуально від банків, скільки від системного рішення рівні держави, а саме прийняття комплексу законопроектів щодо захисту прав кредиторів.

Отже, за результатами проведеного аналізу, можемо зробити висновок, що банківська система України потребує значної докапіталізації для забезпечення стабільності та ефективності своєї діяльності, враховуючи реалії економічного середовища та пристосування до вимог Базельського комітету. Реалізація запропонованого комплексу дій, спрямованих на збільшення обсягу капіталу для належного виконання банком своїх функцій і покриття ризиків, які виникають під час проведення банківських операцій, матиме

суттєвий позитивний вплив на стан капіталізації банківської системи України, та, відповідно, поряд з іншими факторами, забезпечить стабільність та надійність банківського сектору країни загалом.

Список використаних джерел

1. Подчерковний О.П. Про проблеми підсилення адміністративного тиску у банківській системі / О.П. Подчерковний // Сучасні технології управління підприємством та можливості використання інформаційних систем: стан, проблеми, перспективи : матеріали 6-ої міжн. наук.-практ. конференції (31 березня – 1 квітня 2011 р.). – Одеса, ОНУ ім. І. І. Мечникова, 2011. – С. 297–299.
2. Показники банківської системи [Електронний ресурс] : Національний банк України. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=3479853.
3. Про приведення статутного капіталу банків у відповідність до мінімально встановленого розміру [Електронний ресурс] : Постанова Правління НБУ від 06.08.2014 р. № 464 // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0464500-14>.

Цимбал О.А., студентка гр. МФКп-171
Науковий керівник – Парубець О.М., д.е.н., професор
Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів, Україна)

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Інноваційний потенціал аграрного сегменту країни, його формування та процес реалізації набувають все більшого значення в умовах розвитку продовольчих та фінансових світових ринків. Роль інноваційного потенціалу є значною в конкурентній боротьбі вітчизняних підприємств аграрного виробництва як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Професор Савенко І. І. у своїх працях зазначає, що інноваційний тип економічного розвитку є тим фундаментом, який визначає економічну міць країни та її перспективи на світовому ринку[4, с. 34-37].

Інноваційний розвиток аграрної сфери – це процес структурованого та системного удосконалення національної економіки, який базується на практичному впровадженні новітніх знань та компетенцій.

Основним напрямком інноваційного розвитку аграрної України має стати вихід зі стану сировинної країни до країни, яка здатна експортувати продукти і технології, а не лише сировину. Гнатєва Т. М. говорить про те, що запровадження інновацій в напрямку удосконалення процесів формування ресурсної бази призводить до збільшення потенціалу, але не дає максимального позитивного ефекту в аграрній сфері. Вплив на формування можливостей підприємства комплексно, зміна стандартних операцій від початку виробничого процесу до його кінця формують значний інноваційний потенціал, що має великі позитивні ефекти, які можна буде поррахувати у матеріальній та грошовій формах[1, с. 54-62].

На сьогодні аграрний сектор економіки характеризується низьким інноваційним потенціалом: висока вартість грошей у поєднанні з довгим періодом окупності інноваційних вкладень стримують капіталовкладення у розвиток економіки. Хоча за експертними оцінками у 2017 році Україна посіла найвищу за останні 7 років позицію в рейтингу за світовим глобальним індексом інновацій, але для того потенціалу, який має Україна це, без сумніву, не відповідне місце. Певні позитивні зрушення у підвищенні інноваційного потенціалу вдалося зробити за рахунок поліпшення трьох показників: бізнес-досвід, інфраструктура, креативність. Про це відмічалось на парламентських слуханнях на тему: «Національна інноваційна система: стан та законодавче забезпечення розвитку», які проведено на виконання Постанови Верховної Ради України від 8 лютого 2018 року № 2291-VIII.

При нестабільній економічній ситуації в країні та майже повній відсутності державних програм підтримки та розвитку аграріїв питання впровадження інноваційних технологій за власний кошт є вкрай проблемним, хоча і вкрай необхідним, адже вітчизняна продукція має конкурувати з продукцією провідних світових виробників, які активно впроваджують нововведення ще на стадії підготовки виробництва. Сучасний розподіл сил у світі характеризується значним відривом країн – лідерів, що створюють «інноваційне ядро» (або «анклав», як пише професор Савенко І.І.) від менш потужних країн, які змушені повністю залежати від позиції «активних гравців» [4, с. 34-37].

Нагальною проблемою формування інноваційного потенціалу аграрної сфери є недостатність та дисбаланс її інфраструктури. У провідних країнах науково-дослідні інституції співпрацюють з великими корпораціями та агрохолдингами. Так, в аграрному секторі США концентрація науково-дослідних робіт у великих корпораціях становить близько 50 % і поєднується з високою часткою самофінансування цих робіт (понад 90 % усіх витрат на науково-дослідні розробки в аграрному бізнесі) [3]. В Україні мають запрацювати дослідницькі університети з центрами підприємництва, це дуже важлива річ. Університети мусять мати і бізнес-школи, і центр підприємництва та створювати центр компетенції і одночасно надавати знання для створення бізнесу, допомагати втілювати інноваційні ідеї.